

”Dynamiska effekter” – har 1991 års skattereform påverkat arbetskraftsutbudet?

Den omfattande skattereform som genomfördes år 1991 innebar bland annat sänkta marginalskatter. Sänkningen av marginalskatterna antogs i sin tur öka arbetskraftsutbudet och ge upphov till så kallade dynamiska effekter. I artikeln presenteras en empirisk undersökning som på individnivå försöker kartlägga om reformen initialt påverkat arbetskraftsutbudet.

Inledning

Det nya skattesystem som infördes år 1991 antogs på förhand få omfattande konsekvenser. Den ekonomiska incitamentsstrukturen skulle förändras och därmed skulle också människors beteende påverkas. Tankegången sammanfattades under termen ”dynamiska effekter” som anknöt till ett flertal olika aspekter i det ekonomiska systemet. Reformens effekt på arbetskraftsutbudet var kanske den mest omdebatterade av alla dessa.

Antagandet om ökat arbetskraftsutbud är baserat på idén att sänkta marginalskatter ökar den ekonomiska nyttan av att arbeta mer. Resonemanget är både enkelt och rimligt. Ett villkor är dock att människor prioriterar ökad inkomst framför andra aktiviteter. Problemet är att detta inte är givet. Sänkta marginalskatter ger vid oförändrad lön mer pengar att dispo-

nera för enskilda individer. Om en person betraktar förlängd fritid som en ökning av nyttan är det helt rationellt att utnyttja sänkta marginalskatter till att minska arbetstiden. Omvänt kan det tänkas att höga marginalskatter tvingar människor att arbeta mer för att klara sin ekonomi trots att avkastningen är lägre. Även om det vanligen antas att höga marginalskatter minskar viljan att arbeta och att låga marginalskatter ökar viljan att arbeta kan det på teoretiska grunder inte tas för givet att detta är fallet.

Teorin ger alltså inte något entydigt svar på frågan om dynamiska effekter. Olyckligtvis tycks inte heller empirin göra det. Prediktioner av marginalskatternas effekter på arbetskraftsutbudet har kommit till olika resultat beroende på hur modellerna har specificerats (Blomquist [1989, 1990]; Aaberge & Wennemo [1989]; Aaberge, Dagsvik & Strøm [1990]). Undersökningar som direkt har försökt studera marginalskatternas påverkan på arbetskraftsutbudet har inte på entydigt sätt kunnat visa att marginalskatter påverkar benägenheten att arbeta. Dessa undersökningar visar snarare att marginalskatterna knappast alls påverkar arbetskraftsutbudet bland det stora flertalet. Den lilla effekt som kan påvisas är dessutom tvetydig; för vissa betyder höga marginalskat-

BJÖRN HALLERÖD är fil dr i sociologi och arbetar vid Sociologiska institutionen, Umeå universitet. Hans forskning är främst inriktad mot frågor om socialpolitik och levnadsstandard och han har bl a skrivit boken Den svenska fattigdomen [1991].

ter minskad arbetstid för andra ökad (Break [1957a, 1957b]; Brown & Levin [1974]; Flood [1988]; Bises [1990]).

Genomförandet av en genomgripande skattereform ger unika möjligheter att empiriskt studera effekterna av förändringar i den ekonomiska incitamentsstrukturen. Problemet är dock att analyser av dynamiska effekter står och faller med möjligheten att isolera reformens effekter från andra förändringar som sker samtidigt. Ur detta perspektiv genomfördes skattereformen vid en synnerligen olycklig tidpunkt. Under den tid som det nya systemet varit i kraft har arbetslösheten ökat dramatiskt och betingelserna för ett ökat arbetskraftsutbud har i grunden förändrats. Trots det är det fortfarande möjligt att specifika grupper har ökat sin arbetstid som en följd av reformen. Det kan naturligtvis också hävdas att möjligheterna att öka sin arbetstid hade varit ännu mindre om skattereformen inte genomförts. Antaganden av den här typen är dock alltid problematiska då de bygger på icke testbara kontrafaktiska påståenden. Helt klart är dock att ekonomisk kris och den rekordartade arbetslösheten kommer att göra det mycket svårt att få kunskap om skattereformens dynamiska effekter.

Syfte och data

Inom ramen för projektet "Opinioner kring 1991 års skattereform" ställdes ett antal frågor som rörde beteendeförändringar orsakade av skattereformen.¹ Frågorna ställdes som ett tillägg till Statistiska centralbyråns arbetskraftsundersökningar (AKU) i mars och september 1991.² I undersökningen ställdes sju frågor rörande förändring av arbetstiden.³ Dessa var formulerade enligt följande:

Har du till följd av det nya skattesystemet

- ökat ditt övertidsarbete
- minskat ditt övertidsarbete
- ökat din ordinarie arbetstid
- minskat din ordinarie arbetstid

- skaffat bisyssla
- slutat med bisyssla
- i ökad utsträckning tagit pengar (kontant ersättning) istället för ledighet vid övertidsarbete.

När frågorna ställdes för första gången var den samlade erfarenheten av reformen ytterst begränsad. Vad som ändå talar för att reformen redan i detta skede kan ha haft en effekt är att den debatt som föregått reformen skapat förväntningar om att det skulle löna sig bättre att arbeta mer. I september upprepades samma frågor. Den sammanlagda erfarenheten av reformen var nu nio månader. En hypotes är därför att effekterna blivit tydligare och att beteendeförändringar i ökad utsträckning kopplas till reformen. Samtidigt är en motsatt hypotes också helt rimlig. Ju längre det nya systemet varit i kraft desto svårare är det för människor att renodla sina egna beslut som en effekt av reformen.

¹ Projektet startades 1991 vid Sociologiska institutionen, Umeå universitet, och dess huvudsakliga syfte är att studera opinioner gentemot det nya skattesystemet. I skrivande stund har nio rapporter publicerats (Halleröd, Svallfors & Åberg [1991a, 1991b]; Halleröd [1992b, 1992c]; Svallfors [1992a, 1992b]; Åberg [1992]; Åberg & Edlund [1993]; Andersson [1992]).

² I urvalet ingick drygt 4 500 personer i åldern 16-64 år. Bortfallet för skattefrågorna var i mars 22 procent och i september 24 procent. Det var något större andel bland boende i städer, ej förvarvsarbetande samt i de yngsta åldersgrupperna som inte besvarade frågorna. De analyser av bortfallet som gjorts tyder inte på att undersökningens resultat har påverkats på ett avgörande sätt.

³ Det är viktigt att komma ihåg att även om arbetstid är en god indikator på arbetsinsats så är de två begreppen inte liktydiga. Exempelvis kan människor med prestationslöner eller egna företagare av en marginalsattesänkning uppmuntras att jobba mer utan att arbetstiden för den skull ökas.

Rapportering av förändrad arbetstid

I de analyser som genomförts i *Tabell 1* är populationen begränsad till att gälla anställda i åldern 16 till 64 år vilket naturligtvis beror på att det endast är i denna grupp som frågor om arbetstid är relevanta. Resultatet visar att människor förknippar förändringar av arbetstiden med införandet av det nya skattesystemet samt att tendensen att göra så ökar mellan mätomgångarna. Den första och enklaste tolkningen är att de beteendeförändringar som rapporterats återspeglar reella förhållanden vilket betyder att människor ändrat sin arbetstid på ett förväntat sätt.

Som nämnts ovan kan det vara svårt att särskilja de orsaker som påverkar det egna beteendet varför svaren med nödvändighet innehåller ett osäkerhetsmoment. Svårigheterna att tolka resultaten accentueras när marsundersökningen kombineras med septemberundersökningen. Av de anställda var det 1 830 personer som fick frågorna vid båda dessa tillfällen och de flesta av dem som i mars uppgav att de förändrat sitt beteende borde rimligen uppges detsamma i september. I *Tabell 2* redovisas i första kolumnen andelen som vid något av undersökningstillfällena angett förändrad arbetstid. I den andra kolumnen anges andelen som vid båda undersökningstillfällena angivit förändrade arbetstider.

En betydande del av de tillfrågade har uppgett någon form av förändrat beteende. Drygt 20 procent angav att de på något sätt ökat sin arbetstid medan det var 2,5 procent som hävdade att de minskat arbetstiden. Om dessa siffror återspeglar en "sann" bild är dock osäkert och studeras den andra kolumnen blir det hela problematiskt.

Det är endast ett fåtal som vid båda mätillfällena anger att de förändrat sitt beteende. Orsakerna till detta kan vara flera. Det kan vara svårt för individer att hänföra faktiska beteendeförändringar

Tabell 1 Andel av anställda i åldern 16-64 år som uppger att de ändrat sin arbetstid på grund av skattereformen (procent).

Typ av förändrad arbetstid	Andel mars (N=2 799)	Andel september (N=2636)
Ökat övertid	3,4	4,1
Minskat övertid	0,8	1,1
Ökat ordinarie arbetstid	0,9	1,3
Minskat ordinarie arbetstid	0,4	0,4
Skaffat bisyssla	0,4	0,8
Slutat bisyssla	0,2	0,2
Pengar istället för ledigt	8,8	12,1
Ökad arbetstid totalt	11,8	16,2
Minskad arbetstid totalt	1,0	1,7

Tabell 2 Andel av anställda i åldern 16-64 år som uppger ändrat beteende på grund av skattereformen vid ett undersökningstillfälle respektive vid båda undersökningstillfällena (procent, N=1830).

Typ av beteende	Angett beteendeförändring vid minst ett mätillfälle	Angett beteendeförändring vid två mätillfällen
Ökat övertid	6,1	1,0
Minskat övertid	1,5	#
Ökat ordinarie arbetstid	2,3	0,1
Minskat ordinarie arbetstid	0,9	#
Skaffat bisyssla	0,8	#
Slutat bisyssla	0,3	#
Pengar istället för ledigt	15,5	3,8
Ökad arbetstid totalt	22,0	6,0
Minskad arbetstid totalt	2,5	#

Tre eller färre som angett beteendeförändring vid båda mätillfällena.

till en specifik orsak. Även om man var säker på att man ökat sin övertid på grund av skattereformen i mars är det inte givet att man har samma uppfattning i september. Det kan också finnas en panelbias i svaren då flera av frågorna gäller beteendeförändringar.

Tabell 3 Förändring av arbetstid (timmar) bland anställda mellan december 1990 och september 1991 enligt uppgifter i ordinarie AKU (N=1757).

Arbetstid mätvecka		Arbetstid ordinarie	
December 90–mars 91	0,27	December 90–mars 91	1,59
Mars 91–september 91	-0,80	Mars 91–september 91	0,08
December 90–september 91	-0,54	December 90–september 91	1,68

den som har engångskaraktär. En person som under årets första månader tagit på sig extraarbete på grund av den sänkta marginalskatten kan ha angett det i den första undersökningen. Om inget nytt extraarbete därefter har utförts är det helt rationellt att svara nej när samma fråga ställs en andra gång. Till sist kan det konstateras att det totalt var 6 procent som vid båda tillfällena angett ökad arbetstid. Att den totala andelen är högre än den andel som vid båda tillfällena angett samma typ av ökad arbetstid beror på att olika typer av förändrad arbetstid angetts vid de olika frågetillfällena.

Är uppgifterna om ökad arbetstid trovärdiga?

Den strategiska frågan är i vilken mån de uppgifter om arbetstiden som lämnats stämmer överens med verkliga förändringar. Genom att kombinera uppgifter om arbetstid i ordinarie AKU med våra skattefrågor är det möjligt att mer ingående studera detta.

I AKU ställs flera och detaljerade frågor om individers arbetstider. Då undersökningen bygger på paneldata är det möjligt att på individnivå följa förändringar av arbetstiden. I datamaterialet finns paneldata från tre tillfällen; december 1990, mars 1991 och september 1991. Två frågor från AKU har använts för att mäta arbetstid. Den första lyder: Hur många timmar arbetade du denna vecka? Frågan avser den totala arbetstiden dvs både huvudsyssla och eventuell bisyssla under den aktuella mätveckan. Fråga nummer två gäller den normala arbetsti-

den under en vecka och lyder: Hur många timmar ska du arbeta enligt överenskommelse? Även här avses den totala arbetstiden. Den genomsnittliga förändringen av arbetstiden redovisas i *Tabell 3*.

Mellan december 1990 och mars 1991 tycks arbetstiden generellt ha ökat något. Mellan mars och september har arbetstiden under mätveckan minskat något medan den ordinarie arbetstiden i stort sett är oförändrad. Studeras hela perioden är bilden oklar. Arbetstid avseende den undersökta veckan minskade med en halv timme medan den normala arbetstiden uppges ha ökat med cirka en och en halv timme. Dessa förändringar kan inte användas för att dra slutsatser om skattereformens dynamiska effekter. Däremot är det rimligt att anta att uppgifter om arbetstid i AKU är konsistenta med våra frågor om arbetstiden har förändrats på grund av skattereformen.

För att kontrollera detta skapades en variabel där populationen delades i tre grupper beroende av om de hade ökat, minskat eller inte förändrat sin arbetstid mellan december 1990 och mars 1991 enligt uppgifter från ordinarie AKU. Variabeln avsåg arbetstiden under mätveckan. För att minska osäkerhetsmomentet har alla förändringar som var mindre än en timme negligerats. Av *Tabell 4* framgår att knappt 30 procent arbetade mer under mätveckan i mars 1991 jämfört med december 1991. Drygt 40 procent angav att de jobbade lika mycket och nästan 30 procent arbetade mindre. I samma population var det i mars 1992 nästan 12 procent som uppgav att de på grund av skattereformen börjat arbeta mer. I *Tabell 4* har

Tabell 4 Andel anställda med förändrad arbetstid under mätveckan mellan AKU-december och AKU-mars fördelat efter andel som i mars uppgett att de ökat sin arbetstid på grund av skattereformen (N=1757).

	Ökad arbetstid AKU	Oförändrad arbetstid AKU	Minskad arbetstid AKU	Totalt
Ej arbetat mer p g a skattereform	27,7	42,9	29,4	88,2
Arbetat mer p g a skattereform	37,2	32,4	30,4	11,8
Totalt	28,8	41,6	29,5	100,0
P (chi2)	0,005			

uppgifterna från AKU fördelats efter arbetstidsförändringar som de svarande hänfört till skattereformen.

Det finns ett signifikant men svagt samband mellan AKU-mätveckan och ökat arbete på grund av skattereformen. Av dem som angav att de börjat arbeta mer på grund av skattereformen var det 37 procent som jobbade mer under mätveckan i mars jämfört med december. En tredjedel jobbade lika mycket i mars som i december. Till sist framgår att cirka 30 procent av dem som angav att de jobbade mer på grund av reformen hade en lägre arbetstid i mars jämfört med december. Analyser som gäller förändringar mellan december och september respektive mars och september ger i stort sett samma resultat som den ovan redovisade.

Uppgifter som lämnats om ökad arbetstid på grund av skattereformen är alltså i hög grad inkongruenta med ordinarie AKUs uppgifter om arbetstid. Resultaten ger därför enbart svagt stöd till tesen att det skett ett ökat arbetskraftsutbud på grund av skattereformen. En orsak till det kan naturligtvis vara att arbetstid under mätveckan är en dålig indikator och att tillfälliga förhållanden kan ligga bakom resultatet. Används istället förändringar i normal arbetstid finns det dock inget samband mellan AKU-arbetstid och ökad arbetstid på grund av skattereformen. I så måtto är resultaten samstämmiga med tidigare prediktioner av reformens effekter på arbetskraftsutbudet. De modeller som utgick från den ordinarie arbetstiden (Aa-

berge & Wennemo [1989]) gav lägre skattningar av reformens betydelse än de som utgick från den totala arbetstiden (Blomquist [1989]).

För att särskilja en grupp som givit konsistenta uppgifter om sin arbetstid har följande indelning gjorts. För det första har den sammanlagda arbetstiden under mätveckan använts för att selektera en grupp som ökat sin arbetstid enligt AKU. Gruppen består av dem vilkas genomsnittliga totala arbetstid i mars och september år 1991 var större än arbetstiden i december år 1990. Det var 34,4 procent av populationen som uppfyllde detta krav. För det andra selekterades en grupp som i både mars och september år 1991 angivit att de på grund av skattereformen börjat arbeta mer. Sex procent av populationen hamnade i denna kategori. Om skattereformen har haft någon som helst inverkan på arbetskraftsutbudet bör det finnas en grupp som uppfyller båda kriterierna ovan och denna grupp bör vara större än den slumpmässiga fördelningen. Som framgår av *Tabell 5* är det 2,3 procent av populationen som uppfyller det kravet. Fördelningen i tabellen är dock i det närmaste identisk med en slumpmässig fördelning.

Det är dock möjligt att det i speciella grupper finns ett signifikant samband mellan arbetstiden i AKU och uppgifter om ökad arbetstid på grund av skattereformen. Då vinsten av en sänkt marginalskatt är högst bland höginkomsttagare så borde benägenheten att arbeta mer vara

Tabell 5 Fordelning av anställda i åldern 16 till 64 år efter uppgifter om arbetstid i AKU och angiven ökning av arbetstiden på grund av skattereformen (N=1757).

	<i>Ej ökad arbetstid AKU</i>	<i>Ökad arbetstid AKU</i>	<i>Totalt</i>
Ej ökat arbetstid p g a skattereformen mars & september	62,0	32,0	94,0
Ökat arbetstid p g a skattereformen mars & september	3,6	2,3	6,0
Totalt	65,6	34,4	100,0
P (chi2)	0,350		

störst bland dessa. Om en grupp bestående av manliga tjänstemän (högre tjänstemän och tjänstemän på mellannivå) med inkomster över 16 000 kronor i månaden väljs ut framgår som väntat att en större andel ökat sin arbetstid enligt AKU och en större andel har både i mars och september hävdade att de börjat arbeta mer på grund av skattereformen.⁴ Av det följer helt naturligt att en större andel givit konsistenta uppgifter om sin arbetstid (3,4 procent). Men även i denna grupp är sambandet slumpmässigt och det finns inte någon systematik mellan uppgifterna lämnade i AKU och de förändringar av beteende som hanförs till skattereformen.

Efter att ha genomfört ett flertal analyser av olika subgrupper där fördelningen gjorts efter kön, inkomst, yrke, utbildning och även attityder till skattereformen kan det konstateras att det inte i någon grupp finns ett tillförlitligt och systematiskt samband mellan arbetstidsförändringar enligt AKU och de förändringar som de intervjuade säger sig ha gjort på grund av skattereformen. Utifrån tillgängliga data kan det därför inte säkraställas att 1991 års skattereform påverkat arbetskraftsutbudet.

Slutsatser

Tanken bakom att ställa frågor om förändrade arbetstider kort efter skattereformens genomförande var att människor

initialt skulle ha relativt lätt att ange om de förändrat sitt beteende beroende på reformen. Därmed skulle det också vara möjligt att skilja reformens effekter från andra samtidiga förändringar. Det kan visserligen hävdas att tidsdimensionen var alldeles för snävt tilltagen. Det är också troligt att eventuella effekter av reformen kommer att förstärkas över tid. Problemet är att vi aldrig kommer att få något svar på den frågan. Skattereformens *långsiktiga* effekter på människors beteenden är inte möjliga att empiriskt fastställa eftersom det är omöjligt att i ett längre perspektiv renodla reformens effekter från övriga förändringar.

Har då skattereformen haft några effekter på arbetskraftsutbudet under de första nio månaderna av 1991? De resultat som presenterats här tyder på att så inte är fallet. Det kan naturligtvis hävdas att det voro orimligt att förvänta sig ett ökat arbetskraftsutbud med tanke på att Sverige var på väg in i en bråddjup lågkonjunktur. Samtidigt som en sådan invändning är adekvat ställer den en central fråga på sin spets. Oavsett vilket resultat som presenteras angående dynamiska effekter kan de ifrågasättas utifrån kontra-

⁴ Vad som ytterligare talar för att eventuella förändringar bör ha skett bland dessa är att stödet för skattereformen är extremt stor i denna grupp (Halleröd, Svallfors & Åberg [1991a 1991b]).

faktiska påståenden, vilket i sin tur beror på svårigheterna, för att inte säga det omöjliga, i att renodla effekterna från en specifik aspekt av det ekonomiska systemet på människors beteenden. Det kanske mest intressanta resultatet är därför att det inte ens på individnivå tycks vara möjligt att få konsistenta uppgifter om reformens *kortsiktiga* effekter.

Kanske är det också så att den faktiska kopplingen mellan marginalsatser och arbetsincitament är svagare än vad som vanligen antas. Det ekonomiska grundantagande som ligger bakom tesen om dynamiska effekter utgår från att varje individ strävar efter att maximera sin egen nytta. Teorin om nyttomaximering ger oss dock ingen konkret kunskap om vad enskilda individer betraktar som maximal nytta. Det beror inte på att teorin är ofullständig. Tvärtom är den grundläggande okunskapen om nyttomaximeringens faktiska innebörd en av hörnstenarna i den klassiska liberala teorin (Hayek [1976, 1983]; Andersen [1992]; Halleröd [1992a]; Udehn [1992]). Utifrån teorins grundantagande är det därför omöjligt att på förhand veta vilka beteendeförändringar som ändrade ekonomiska spelregler kommer att åstadkomma. Alla antaganden om dynamiska effekter är därför uttryck för mer eller mindre explicita *ad hoc*-antaganden beträffande människors nyttopreferenser och eventuella prediktioner tillförlitlighet är i sista hand beroende av rimligheten i dessa antaganden.

Det finns en väsensskillnad mellan ekonomiska handlingar som är direkt relaterade till hanteringen av pengar och handlingar som ingår i en social kontext. Det är rimligt att anta att teorin om nyttomaximering äger hög giltighet när det gäller renodlat ekonomiska beteenden. Det är till exempel troligt att individers finansiella arrangemang har påverkats av skattereformen (Halleröd [1992b]). Beteende avseende sparande och lånande styrs enbart av strävan att minimera kostnaden för lån och maximera avkastningen från

sparande. Genomförandet av nyttomaximeringen påverkar inte direkt sociala relationer. Restriktionerna ligger främst i kunskap om det finansiella systemet och i att ha tillräckligt med ekonomiska resurser för att beteendeförändringar skall te sig meningsfulla. Att förändra sin arbetstid är inte någon renodlad ekonomisk handling utan är i allra högsta grad en social handling som påverkar det egna vardagslivet och relationer till familj, vänner och arbetskamrater. Val av arbetstid är inte en enkel avvägning mellan konsumtion och fritid och därmed försvagas kopplingen mellan ekonomiska incitament och beteende. Antagandet att sänkta marginalsatser skall leda till ökat arbetskraftsutbud vilar helt enkelt på en mycket förenklad förklaringsansats beträffande mänskligt beteende. Bättre förståelse av ekonomiskt handlande kräver att "... strikt ekonomiskt fokuserade analyser breddas för att ta hänsyn till den väv av sociala förhållanden i vilka människor faktiskt lever sina liv" (Saunders & Matheson [1992, s 104 min övers]).

Vi kan dock dra en slutsats: ett uttalat mål med skattereformen var att åstadkomma dynamiska effekter. För att det målet skall nås krävs en utbredd *uppfattning* att reformen verkligen har förändrat spelreglerna och att den har betydelse för enskilda individers beteende. Resultaten visar att en sådan uppfattning finns. I marsundersökningen var det 11,8 procent som uppgav att de ökat sin arbetstid. Motsvarande siffra i september var 16,2 procent. Läger man ihop de båda undersökningstillfällena var det 22,0 procent som uppgav att de som en följd av skattereformen börjat arbeta mer. Även om vi endast kan spekulera om skattereformens *faktiska* effekter på människors arbetstid tycks det dock finnas en *vilja* till förändring. Om denna vilja på sikt kommer att manifesteras i handling är dock osäkert.

Referenser

- Aaberge, R & Wennemo, T, [1989], "Skatt arbeidstilbud og inntektsfordeling i Sverige". Bilaga 2 till del IV Reformerad inkomstbeskattning, SOU 1989:33.
- Aaberge, R, Dagsvik, J & Strøm, S, [1990], "Skatt og arbeidstilbud i Sverige". *Ekonomisk Debatt*, årg 18, nr 1, s 51–54.
- Andersen, H, [1992], "Egennytte, rationalitet, sociale normer og James Coleman". *Sociologisk Forskning*, nr 1, s 3–24.
- Anderson, M, [1992], "Kvinnor och politik – en studie av åsiktsskillnader mellan kvinnor och män". C/D uppsats vid Sociologiska institutionen, Umeå universitet.
- Bises, B, [1990], "Income Tax Perception and Labour Supply in a Sample of Industry Workers". *Public Finance*, no 1/1990, s 3–17.
- Blomquist, S, [1989], "Beskattningens effekter på arbetsutbudet". Bilaga 7 till del IV Reformerad inkomstbeskattning, SOU 1989:33.
- Blomquist, S, [1990], "Till Hausmanmetodens försvar. Svar till Aaberge, Dagsvik & Strøm". *Ekonomisk Debatt*, årg 18, nr 1, s 67–72.
- Break, G F, [1957a], "Income Taxes and Incentives to Work: An Empirical Study". *American Economic Review*, Vol XLVII, s 529–549.
- Break, G F, [1957b], "Effects of Taxation on Incentives". *British Tax Review*, s 97–113.
- Brown, C V & Levin, E, [1974], "The effects of Income Taxation on Overtime: The Results of A National Survey". *Economic Journal*, dec, s 833–848.
- Flood, L, [1988] "Effects of Taxes on Non-Market Work. The Swedish Case". *Journal of Public Economics*, vol 36, s 259–267.
- Halleröd, B, [1991], *Den svenska fattigdomen: en studie av fattigdom och socialbidragstagande*. Arkiv, Lund.
- Halleröd, B, [1992a], "Friedrich August von Hayek; frihetens apostel?". *Sociologisk Forskning*, nr 3, 2 12–34.
- Halleröd, B, [1992b], "Skattereformens dynamiska effekter". Rapport nr 6. Sociologiska institutionen, Umeå universitet.
- Halleröd, B, [1992c], "Värderingsmonster, partisimpatier och 1991 års skattereform". Rapport nr 5. Sociologiska institutionen, Umeå universitet.
- Halleröd, B, Svallfors, S & Åberg, R, [1991a], "Svenskarna och skattereformen, 16–64 åringarnas syn på reformen kort efter skatteomläggningen". Rapport 1, Sociologiska institutionen, Umeå universitet.
- Halleröd, B, Svallfors, S & Åberg, R, [1991b], "Opinionsförändringar kring det nya skattesystemet; 16–64 åringarnas syn på skattereformen under det nya systemets första nio månader". Rapport 2, Sociologiska institutionen, Umeå universitet.
- Hayek, F A von, [1976], *Law, Legislation and Liberty*, Vol 2, The Mirage of Social Justice. Routledge & Keagan Paul, London.
- Hayek, F A von, [1983], *Frihetens Grundvalar*. Ratio, Katrineholm.
- Saunders, P & Matheson, G, [1992], "Perceptions of Poverty, Income Adequacy and Living Standards in Australia". SPRC. Reports and Proceedings, No 99, Sydney.
- Svallfors, S, [1992a], "Upskattad reform? Social position, egenintresse och allmänintresse i stödet för skattereformen 1991". *Sociologisk Forskning*, nr 2, s 13–29.
- Svallfors, S, [1992b], "Den stabila valfärdsopinionen: Attityder till svensk valfärdsolitik 1986–92". Rapport nr 4. Sociologiska institutionen, Umeå universitet.
- Udehn, L, [1992], "The Limits of Economic Imperialism". I Himmelstrand, U (red), *Interfaces in Economic and Social Analysis*. Routledge, London.
- Åberg, R & Edlund, J, [1993], "Skattesystemet och rattvisan". Rapport nr 7. Sociologiska institutionen, Umeå universitet.
- Åberg, R, [1992], "Svenskarnas inställning till skattereformen ett år efter det att den genomförts". Rapport nr 3. Sociologiska institutionen, Umeå universitet.